

Pro bono aliance – Profesní etika a dostupnost právní pomoci
Kulatý stůl v rezidenci amerického velvyslance 9. června 2011

Ve čtvrtek 9. června 2011 se v rezidenci amerického velvyslance, pana Normana Eisena a pod jeho záštitou, konal Kulatý stůl organizovaný občanským sdružením Pro bono aliance, u příležitosti třetího roku trvání projektu *Pro bono centrum*.

Na zajímavé akci se sešlo cca 50 účastníků, soudců, advokátů, akademiků, zástupců některých nadnárodních advokátních kanceláří i nevládních organizací. Jedním z významných pozvaných a přednášejících byl předseda České advokátní komory JUDr. Martin Vychopeň.

Diskuse se převážně soustředila nejen na prospěšnost různých forem právní pomoci nemajetným, včetně pomoci poskytované právníky pracujícími pro nevládní organizace, nebo studenty právnických fakult, resp. jejich posledních ročníků, ale i na úskalí právních služeb poskytovaných těmi, kdo nejsou na rozdíl od advokátů na náročné a právně mnohostranné úkoly všeho druhu buď ještě nedostatečně připraveni jak zkušenostmi právními, tak i životními, nebo (a to zejména) nejsou pojištěni pro případ, kdy jejich právní rada kvalitativně selže, nebo je jinak nedostatečná. Pak se může dobrá vůle a právní pomoc obrátit proti těm, kterým má být pomoci, proti nemajetným občanům. Nemají v takovém případě velké šance žádat náhradu škody.

Názory na tuto věc se velmi různily. Hovořilo se také o etice. Nicméně, pokud jde o obojí, tj. jak o odpovědnost právníka, který klientovi radí či mu jinak pomáhá, tak o dodržování etiky, poukázal předseda České advokátní komory na to, že jedině advokát je pro případ svého selhání pojištěn a klient tak má alespoň možnost na něm požadovat náhradu za zmaření případu, tak je striktně vázán Etickými pravidly ČAK, konformními s Etickými pravidly v rámci členských států EU.

To vše samozřejmě nijak nesnižuje velmi žádoucí a užitečnou úlohu těch nevládních organizací, nebo osob, na které se nemajetní občané obrazejí. Jsou nepochybně pro toho, kdo nikdy s právem do styku nepřišel, útočištěm a nadějí, že tu lze hledat pomoc.

K samotnému projektu:

Již od července 2008 funguje projekt Pro bono centrum, realizovaný občanským sdružením Pro bono aliance, které zprostředkuje bezplatné advokátní služby pro více než 100 požadavků neziskových organizací. Do projektu je zapojeno 40 advokátních kanceláří v České republice. Podpora této iniciativy je poskytována americkým velvyslanectvím v Praze. Navazuje totiž přirozeně na vznik a plynulý vývoj PILnet, The Global Network for Public Interest Law, od jeho vzniku.

Přirozeně proto, že PILnet (Public Interest Lawyering), vznikla po pádu Berlínské zdi, když státy střední a východní Evropy procházely novým sebepoznáním. V té době bylo právo mnohými nahlíženo jako prostředek státní kontroly spíše, než jako instrument pro společné dobro. Fordova Nadace tehdy podpořila vznik a první kroky PILnet. Ta byla posléze oficiálně založena v r. 1997, jako Public Interest Law Initiative in Transnational Societies na University of Columbia, USA, k podpoře využívání práva jako nástroje sloužícího celé společnosti a nikoliv pouze jako nástroje mocenského.

Globální situace v nedostatku právní pomoci a v cestě k dosažení spravedlnosti je nepochybně velmi neutěšená. Proto každá iniciativa globálního charakteru, která se tak zdárně rozvíjí, jako

PILnet, je neuvěřitelně prospěšná, někdy jako jediná pomoc, která se v tom kterém státě nemajetným naskytá. V Evropě jsou samozřejmě celkové (právní, institucionální i finanční) podmínky pro získání právní pomoci poněkud jiné, tedy daleko lepší a četnější (i když zdaleka také ne dostatečné), než v jiných částech světa.

Cíle a prostředky tohoto druhu právní pomoci v Evropě nijak nekolidují s cíli Evropské úmluvy o ochraně lidských práv Rady Evropy, jejíž článek 6 (jeden z úhelných článků Úmluvy) požaduje rovný a svobodný přístup ke spravedlnosti pro všechny, bez ohledu na jejich ekonomickou způsobilost zajistit si právní poradu, pomoc, nebo zastoupení v patřičné kvalitě, v potřebném čase a s veškerou odpovědností toho, kdo právní pomoc poskytuje. Cíle jsou stejné - pouze v případě Úmluvy se požaduje po státech a vládách, aby ony přednostně zajistily finanční prostředky, zorganizovaly institucionální základ a garantovaly, že toto jedno z hlavních lidských práv specifikovaných úmluvou, bude v demokratických státech dostatečně zaručeno.

To nepochybně platí v celé Evropě, tj. nikoliv pouze v členských státech AU, ale ve 47 členských státech Rady Evropy, mezi nimiž jsou také všechny členské státy EU.

Žádný stát ovšem doposud nemá tak vše zastřešující a zcela uspokojující systém, aby se právní pomoc bezplatná, či za sníženou cenu, dostala všem potřebným. Z tohoto důvodu jsou nepochybně nutné a vítané jakékoliv další cesty, iniciativy, systémy a finance, které mohou státní systém doplnit.

Jak je známo, je pro každou kvalitní a úspěšnou právní radu (placenou, či neplacenou), nesmírně důležité, aby klientovi posloužila a nepoškodila ho. Právě proto je tu advokát, který má jednak (a předpokládá se to, bez ohledu na to, zda v jednotlivých případech je rada a pomoc advokáta shledávána lepší či horší), základní záruku kvality v tom, že prošel tříletým obdobím, kdy jako koncipient vstřebával a poučoval se o celé šíři právního řádu a celém spektru cest, které mohou přijít v úvahu při snaze o dosažení spravedlivého řešení méně i více závažných případů, s nimiž klient přichází. Musí umět procesní předpisy, které jsou někdy striktní a obsahují často velmi striktní omezení nového přístupu k soudu se stejnou věcí, když se poprvé návrhatele dopustil nějaké procesní chyby, opomenutí atd. A hlavně musí být **pojištěn, a to nemalou částkou, aby byl klient zabezpečen pro případ, že se advokátní rada či pomoc neukážou kvalitní a dojde k poškození klienta.**

Česká advokátní komora, která má jako jediná ze 47 členských států Rady Evropy a jejich advokátních organizací svůj vlastní systém bezplatné právní pomoci, organizovaný pouze jí samotnou a placený pouze z finančních prostředků advokátů (bez podpory státu), je nepochybně velmi nakloněna pomáhat a akceptovat všechny cesty a iniciativy, které vedou k těmto cílům, tj. k zajištění rychlého, svobodného a právně „ošetřeného“ dosažení spravedlnosti a přístupu k ní každému občanovi. Ovšem při naplnění požadavku, aby takové právní služby poskytovali ti, kdo jsou za výsledek svojí činnosti odpovědní, tj. advokáti.

Proto také Česká advokátní komora PILnet dlouhodobě podporuje a bude nepochybně s tímto systémem a s těmi, kdo ho s velkým úsilím budují a provozují, nadále spolupracovat.